

Nina Augustynowicz

 <https://orcid.org/0000-0003-2420-5484>

University of Silesia in Katowice
Katowice, Poland

Maria Czempka-Wewióra

 <https://orcid.org/0000-0001-6677-615X>

University of Silesia in Katowice
Katowice, Poland

Prescriptum: Women on the Road

This bilingual issue which we are now submitting to the reader takes up the theme of broadly understood travelling, being on the road, wandering, both near (not far from home) and very distant (into unknown realms of time and space). Travelling is associated with discovering new places, getting to know people and cultures, gaining experience, sometimes also pursuing a goal along winding and difficult paths. At other times, travel becomes an end in itself; it can be a way of life in which movement and change are core values. Not all journeys presented in this volume serve the purpose of recreation. Some were caused by oppressive conditions and threats to life and livelihood, which result in emigration, alienation and sacrifices that leave their mark on many generations. An inseparable element of travelling is the risk taken by the explorer. However, as the presented collection of articles confirms, journeys often become a creative impulse that leads to discovering oneself and one's own culture in contact with the people one meets, with their customs and the places one gets to know.

In the articles collected in this volume, the wanderer, the thrill seeker, and finally the tourist is, above all, a woman. While travelling, she charts

new paths, directions, and prospects. The woman traveller often crosses various boundaries – of rooms, houses, regions, countries, continents, worlds, as well as established patterns and stereotypes. Equipped with a suitcase and all the travel essentials, including a pen and notebook, she sets out on a quest. To a large extent, the authors of the texts collected in this volume as well as the objects of their study are women as well: they are writers, researchers, creators, explorers, pioneers full of passion and grit.

When in 1928 Virginia Woolf published *A Room of One's Own*, she made a compelling argument for the place of women in the male-dominated literary world. To forge their own space among the Wordsworths, Byrons, and Shelleys, Woolf wrote, women need the reassuring materiality of a steady income and a room, and the independence that comes with them. What is even more important, the room, the personal space whose significance Woolf emphasised, needs to have a lock on the door. Being in possession of the key symbolises an extent of control over one's life and the ability to create within this protected space.

In putting together this volume, we were clearly inspired by Woolf's strong declaration. Following her legacy of liberation, we focused on female authors and characters who extend the definition of a room of one's own well beyond the domestic space. Using a suitcase of their own, they travel locally and globally, exploring the possibilities of taking this freedom even further. This is not to mean that all accounts of women travellers are stories of success. Having to wrestle with restrictions both as writers and as travellers, they often found themselves constrained in more than one way. In the 19th century, the Industrial Revolution and the rapid technological progress that ensued proved to ameliorate this situation, but railway travel alone did not suffice to liberate women from patriarchal oppression. Allowing simultaneously for a greater mobility and a wider exposure to the male gaze, train journeys proved to be challenging. Still, once initiated, the process could not really be stopped; technological and industrial advances sparked on a modest but steady increase in the numbers of women travellers, which accelerated significantly towards the end of the 19th century. In Britain, with the colonial

enterprise and imperial expansion building up steam, many women found themselves virtually 'exported' to the colonies to either accompany their husbands posted to the 'peripheries' to maintain Britain's metropolitan power, or to 'catch' a husband once their resources back home trickled out. Indeed, 'husband hunting' became quite a widespread trend in the Raj; what it meant, apart from the most obvious marital promotion, was that the demand for British women abroad was becoming stronger by the day – they were needed as lady companions to the freshly married wives, as nannies and governesses to the foreign-born British children, as nurses, care-takers, and socialites.

Slowly, women were beginning to discover that there might be more to travel than enacting those pre-assigned roles, and some were actually venturing out on their own, in pursuit of their own goals. Apparently, the expat community offered slightly more freedom than the constricted home environment, and a single woman out sojourning could expect less social and cultural odium.

Development of new means of transport, the rise of the automobile and the dawning of motor culture, not to mention the revolution brought on by the launch of aeroplanes and air travel, opened up a lot of new directions, freeing spaces and regions previously unavailable to road or rail travellers. From that moment onwards, there could no longer be any stopping of the more or less prosperous globetrotters who were out conquering the world.

Those adventures took on various forms and shapes including the notorious 'spiritual journeys' to the East in pursuit of mind expansion or, more extremely, the annihilation of the ego. What started off as a genuinely internal journey made by the likes of Ella Maillart or Annemarie Schwarzenbach has long grown mellow and bland, not to say discredited by reductionist attitudes and coarse expectations, only exacerbated with the dawning of the era of mass tourism, package holidays, and low fare airlines. Importantly, though, travel is not only about 'going places'—it is also work (archaeology, cartography, journalism, etc.), missionary and charitable activities, environmental activism, exile (political, economic), migration, seeking refuge, relocations, fleeing from war; it

is opening locked doors and entering spaces that were previously out of bounds. Women have been doing it all. In this volume, journeys are examined and analysed from various perspectives, using diverse methodologies and approaches. The main objective of the collection is to illuminate how women have engaged in travelling, how their modes of involvement have been developing and changing, and what the future of women explorers might be.

Texts collected in the first section – *Women's Travel Narratives from the 19th Century until Today* – follow a chronological order (according to the date of birth of the author discussed). The traditional linear perspective will actually allow the heroines and their recorded exploits to speak for themselves more vociferously than when grouped according to motifs and tropes, which would obscure the inalienable component of historic specificity and social context. The section opens with Sarah LeFanu's essay, in which the author looks at the travels and travel-writings of Mary Kingsley and Rose Macaulay, and suggests some connections with the science fictional spacewomen and time-travellers of the second wave of feminism. The stakes involved in a woman's solitary travel are addressed by Gillian Beattie-Smith, who delves into Dorothy Wordsworth's journals in order to examine how her accounts of journeys to Scotland establish her as a woman writer and a proper lady. The theme of women asserting themselves and proving their capabilities in a traditionally male-dominated environment is also addressed by Julia Szoltysek, who discusses the Victorian traveller Gertrude Bell – scholar, historian, mountaineer, photographer, archaeologist, gardener, cartographer, linguist, British spy, confidante to Arabian princes and kings. Zbigniew Białas focuses on Vita Sackville-West's account of her crossing the Polish-Prussian border, and in particular he looks at the narrative function of anecdote tangled in social and political contexts. Rose Simpson takes the ideas of the woman traveller and the writing self to the 20th century with the figure of Austrian novelist and émigré Vicki Baum. Simpson examines a variety of sources, including Baum's personal communications, fiction, and journalism, to trace her quest for Heimat. Anna Kisiel expands the collection's perspective to embrace

poetry. By focusing on Eavan Boland's poem "The Journey", Kisiel analyses Boland's take on the path towards femininity in the context of Bracha L. Ettinger's matrixial theory, a supplement to the Freudian-Lacanian approach. Agnieszka Podruczna takes this further afield and offers an examination of the peculiar ties between the postcolonial theory and science fiction, discussing how speculative fiction allows for an in-depth analysis of the contemporary diasporic condition and the issues of memory and cultural identity, in the context of a dialogue with contemporary diaspora studies and postcolonial studies. Sonia Caputa switches lenses once more, guiding the reader's attention towards the immigrant experience presented by Polish-American writer Karolina Waclawiak in her debut novel *How to Get into the Twin Palms* (2012). The section closes with Linda Cracknell's memoiristic essay "Walking in Circles, Making Stories out of Landscapes", which takes up the trope of walking alone in remote landscapes and is a valuable study of new nature writing.

Women's explorations refer also to new media: the world of cinema, television, and video games. It is not only about the big and small screens, but also about the situations which take place outside the frame. The section *The Winding Paths of Women in Film, Television and Video Games* opens with Agnieszka Tambor showing how women creators are blazing new trails and changing established ways of thinking that limit them in terms of artistic work, dress or behaviour, as well as overturning myths and stereotypes that govern the masculinised environment of the film industry. The fact that female characters have taken over the small screen is confirmed by Sonia Front, who describes the struggles of the time-travelling heroine of the TV series *Haven*. The author draws attention to the ecological dimension of these journeys and the tragic consequences human actions have for nature. Tomasz Gnat, in turn, penetrates into the world of video games, focusing on Lara Croft – the archetypal protagonist of the *Tomb Raider* series. In this context, the author examines the dualisms existing between the body and exoticism, the natural environment and the mental aspects of travelling.

The importance of travel narratives and their role in contemporary culture, including digital culture, is raised by the following authors: Dariusz Rott, Katarzyna Frukacz, and Szymon Gębuś in the section *Wanderer or Globetrotter – Forms and Functions of Travel Narratives*. The first of the researchers reveals to the readers the still partly unknown world of Icelandic nature, represented both in literary texts and works that border on fine arts. Katarzyna Frukacz examines Globstory by Kaja Kraska, a woman-produced travel channel, and its paratexts, analysing the vlog owner's image, her interactions with viewers, and references to the genre of reporting. Szymon Gębuś, in turn, offers a teaching proposal postulating the use of selected travel narratives in courses on world and Polish literature.

The authors of the texts included in the *Varia* section continue to raise the issues of travel and the search for truth or one's own identity through encountering the other. Andrzej Kaliszewski probes the image of Soviet communism which emerges from the texts of Polish reporters: Melchior Wańkowicz, Ksawery Pruszyński, Hanna Krall and Ryszard Kapuściński. The writers – Polish classics of the genre – tried to rise to the challenge of reliably representing the Soviet Union in their works, despite the fact that they often had to deal with the burden of stereotypes, Soviet propaganda, and the pressure of censorship. The second text in the section is devoted to Wojciech Karpiński, who was an émigré since 1981 until his death in 2020 and who was connected with the “Kultura” magazine. His search for his own identity in relation to the works of other writers contributed to his extremely rich editorial work, in which Karpiński popularised the works of, among others: Józef Czapski, Czesław Miłosz, and Aleksander Wat.

This year's first issue traditionally closes with Agnieszka Nęcka's “Bookshelf”. The author's selection of recommended publications from 2020 includes mostly (with two exceptions) works by women authors, and thus “Bookshelf” fully embraces the volume's theme.

In the spring of 2021, the SARS-CoV-2 pandemic continues to re-define human desires and set limits to what is possible, and the whole world is grappling with its direct or indirect consequences. The ways

we travel have changed, and the virus has already proven to put a halt to movements of people and goods globally, immobilizing entire nations and their economies, freezing their cultural and social networks. After the initial responses to the pandemic, which at first tended to elicit a peculiar sort of thrill at simply having to stay put under the false assumption that this confinement can be spent quite pleasantly making up for all the things that we had never had time for before, it appears that new trends in travel and travel literature are beginning to emerge. Seeing that our roaming has become severely limited, usually to our most immediate environs, many of us – in acts of rebellion against being kept immobile – have turned to ‘travelling home’, swapping exotic journeys for homely drive-arounds, and jet-setting adventures for cosy day-trips. In some instances, ‘travel literature’ as a record of these experiences has been replaced by a fresh alternative of ‘place literature’, constituting an unheard-of phenomenon which, with all its ties and knots, calls for literary volumes all of their own. This, however, is an entirely different journey whose itinerary will surely take some time to become well-mapped and domesticated; in the meantime, we cordially invite you for a trip with *A Suitcase of Her Own: Women and Travel*, hoping that, despite the charms of home travel, all the roads will soon reopen.

NINA AUGUSTYNOWICZ – PhD, Institute of Literary Studies, University of Silesia in Katowice, Poland.

Augustynowicz is a literary scholar who specialises in critical food studies. She has completed her PhD dissertation on the subject of conceptual metaphors of food in Victorian literature. She has published on the significance of eating in the works of Charlotte Brontë, George Eliot, and Charlotte Perkins Gilman, and in popular culture. Her current research continues to focus on the exploration of foodscapes, especially in terms of the reproduction of femininity through alimentary practices.

E-mail: nina.augustynowicz@us.edu.pl

MARIA CZEMPKA-WEWIÓRA – PhD, School of Polish Language and Culture, University of Silesia in Katowice, Poland.

Her interests focus on cognitive cultural and glottodidactic issues, as well as the possibilities of using speech therapy theory and practice in the process of teaching Polish as a foreign language. She is the author of academic articles on the category of remembrance in language and literature and on teaching Polish as a foreign language. She has lectured at universities in Bulgaria, Germany, Slovakia, Ukraine and Italy. Since 2017, she has been a certified examiner for the State Commission for the Certification of Proficiency in Polish as a Foreign Language.

E-mail: maria.czempka-wewiora@us.edu.pl

Nina Augustynowicz

 <https://orcid.org/0000-0003-2420-5484>

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Katowice, Polska

Maria Czempka-Wewióra

 <https://orcid.org/0000-0001-6677-615X>

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Katowice, Polska

Prescriptum. Kobiety w drodze

Dwujęzyczny numer, który oddajemy do rąk czytelników, to zbiór artykułów podejmujących motyw szeroko rozumianej podróży, drogi, wędrówki zarówno bliskiej (nieopodal domu), jak i bardzo odległej (w nieznanym rewiry czasu i przestrzeni). Podróżowanie wiąże się z odkrywaniem nowych miejsc, poznawaniem ludzi i kultur, zdobywaniem doświadczeń, docieraniem do celu nieraz krętymi i trudnymi ścieżkami. Innym razem podróż staje się celem samym w sobie, sposobem na życie, w którym ruch i zmiana to najważniejsze wartości. Nie wszystkie wyprawy przedstawione w tomie służyły wyłącznie rekreacji; nie rzadko wynikały one bowiem z represji i sytuacji zagrożenia, wówczas skutkowały emigracją, wyobcowaniem i wyrzeczeniami odciskającymi piętno na wielu pokoleniach. Nieodłącznym elementem wojaży jest ryzyko, którego podejmuje się eksplorator lub tramp. Co jednak potwierdza przedstawiany zbiór artykułów, podróże wielokrotnie stawały się impulsem do tworzenia, odkrywania siebie i własnej kultury wskutek kontaktu ze spotkanymi ludźmi, ich obyczajami i poznawanymi przestrzeniami.

W tekstach pomieszczonych w niniejszym numerze wędrowcem, poszukiwaczem, wreszcie turystą jest przede wszystkim kobieta, która przemierzając się, wytycza nowe drogi, kierunki i horyzonty. Niejednokrotnie przekracza różnorakie granice – pokojów, domów, regionów, krajów, kontynentów, światów oraz utartych schematów i stereotypów. Zaopatrzona w walizkę z niezbędnym ekwipunkiem oraz piórem i notesem, wyrusza w nieprzypadkową drogę. W dużej mierze zarówno autorkami, jak i podmiotami analiz prezentowanych artykułów są pełne pasji i odwagi kobiety: pisarki, badaczki, twórczynie, eksploratorki otaczającego ich świata.

Kiedy w 1928 roku Virginia Woolf opublikowała *A Room of One's Own*, przedstawiła przekonujące argumenty na rzecz pozycji kobiet w zdominowanym przez mężczyzn świecie literackim. Aby kobiety mogły zająć należne im miejsce wśród Wordsworthów, Byronów i Shelleyów, potrzebują stałego dochodu, dającego poczucie bezpieczeństwa, i własnego pokoju, a także niezależności, która się z nimi wiąże. Co ważniejsze, owa przestrzeń osobista, której znaczenie podkreślała Woolf, musi mieć drzwi z zamkiem. Klucz do niego symbolizuje kontrolę nad własnym życiem i zdolność do tworzenia w tej bezpiecznej przystani.

Artykuły zgromadzone w niniejszym numerze inspirowane są stanowiskiem Woolf. Podążając za jej dziedzictwem wyzwolenia, zaprezentowano autorki, które rozszerzają granice własnego pokoju daleko poza sferę domową. Robiąc użytek z posiadanej walizki, podróżują lokalnie i globalnie, korzystając z możliwości, jakie niesie zdobyta wolność. Nie oznacza to jednak, że wszystkie relacje podróżujących kobiet to historie sukcesu. Zmagając się z przeszkodami, zarówno jako pisarki, twórczynie, jak i podróżniczki, często doświadczały różnych ograniczeń. Rewolucja przemysłowa XIX wieku i związany z nią szybki postęp technologiczny poprawiły sytuację pod względem dostępności środków transportu, ale same podróże pociągiem nie wystarczyły, by wyzwolić kobiety z patriarchalnej opresji. Wyprawy koleją były niełatwe, bo wystawiały podróżniczki na wiele niebezpieczeństw. Jednak raz zapoczątkowany proces nie mógł zostać zatrzymany – następował powolny, ale stały wzrost liczby podróżujących kobiet, który znacznie przyspieszył

pod koniec XIX wieku. W Wielkiej Brytanii wraz z rozwojem kolonialnym i ekspansją imperialną wiele przedstawicielek płci pięknej zostało praktycznie „wyeksportowanych” do kolonii, aby towarzyszyły mężom wysłanym na „peryferie” lub aby same znalazły małżonka za granicą. „Polowanie na męża” stało się dość powszechnym zwyczajem w Indiach Brytyjskich, bo małżeństwo oznaczało awans społeczny. Zresztą zapotrzebowanie na brytyjskie kobiety za granicą stawało się z dnia na dzień coraz większe. Były one zatrudniane jako damy do towarzystwa dla świeżo poślubionych żon, nianie i guwernantki dla urodzonych za granicą brytyjskich dzieci, pielęgniarki, opiekunki i bywalczyne salonów.

Powoli kobiety zaczęły jednak odkrywać, że podróżowanie może być czymś więcej niż tylko odgrywaniem przypisanych im ról; niektóre wyruszyły w drogę na własną rękę, w poszukiwaniu wyznaczonych sobie celów. Społeczność emigrantów oferowała nieco więcej wolności niż ograniczone środowisko domowe, a samotna podróżująca kobieta ściągała na siebie mniejsze społeczne i kulturowe odium za granicą niż w rodzinnych stronach.

Pojawienie się samochodu i rozwój motoryzacji oraz rewolucja związana z upowszechnieniem się podróży lotniczych przyniosły wiele nowych możliwości, uwalniając przestrzenie i regiony wcześniej niedostępne drogą lądową lub morską. Od tego momentu nie można już było powstrzymać bardziej lub mniej zamożnych poszukiwaczy i poszukiwaczek przygód, którzy wyruszali na podbój świata.

Przygody te przybierały różne formy, włączając w to osławione „duchowe podróże” na Wschód w poszukiwaniu ekspansji umysłu lub, co bardziej ekstremalne, unicestwienia ego. To, co na początku było prawdziwie wewnętrzną podróżą w wykonaniu takich osób, jak Ella Mailart czy Annemarie Schwarzenbach, dawno stało się mdłe i nijakie, by nie powiedzieć skompromitowane przez redukcjonistyczne postawy i wygórowane oczekiwania, które nasiliły się wraz z nadejściem ery masowej turystyki, wakacji zorganizowanych i tanich linii lotniczych. Co ważne jednak, wojaże to nie tylko rekreacja i turystyka – to również praca (archeologia, kartografia, dziennikarstwo itp.), działalność misyjna, charytatywna i proekologiczna, a także wygnanie (politycz-

ne, ekonomiczne), migracje, poszukiwanie schronienia, ucieczka przed wojną, a ponadto uzyskiwanie dostępu do wcześniej ograniczonych sfer i otwieranie zamkniętych dotychczas drzwi. Kobiety doświadczyły tego wszystkiego. Drogi te rozpatrywane i analizowane są z różnych perspektyw, z wykorzystaniem różnych metodologii i podejść. Głównym celem bieżącego numeru jest naświetlenie tego, w jaki sposób kobiety angażowały się w wyprawy, jak się rozwijały i zmieniały oraz jaka może być przyszłość kobiecych eksploracji.

Artykuły zebrane w dziale pierwszym – *Kobiece narracje podróży od XIX wieku do dziś* – mają układ chronologiczny (ułożone są według daty urodzenia omawianej w tekście autorki). Taki porządek pozwoli bohaterkom i ich spisany wyczynom przemówić głośniejszą w tedy, gdyby były pogrupowane według motywów i tropów, co tym samym przysłoniłoby perspektywę historyczną i kontekst społeczny. Część tę otwiera esej Sarah LeFanu, w którym autorka przygląda się podróżom i pisarstwu podróżniczki Mary Kingsley i Rose Macaulay, sugerując jednocześnie pewne powiązania z fantastyczno-naukowymi kosmonautkami i podróżniczkami z drugiej fali feminizmu. Tematykę samotnej eskapady podejmuje Gillian Beattie-Smith, która zagłębia się w dzienniki Dorothy Wordsworth, aby zbadać, w jaki sposób spisane przez nią relacje z wycieczek do Szkocji ugruntowują jej pozycję jako kobiety pisarki. Temat kobiet podkreślających swoją niezależność i udowadniających swoje możliwości w zdominowanym przez mężczyzn środowisku porusza również Julia Szołtysek, która opisuje Gertrudę Bell – wiktoriańską podróżniczkę, badaczkę, historyczkę, alpinistkę, fotografkę, archeologkę, ogrodniczkę, kartografkę, lingwistkę, brytyjskiego szpiega, powierniczkę arabskich ksiąząt i królów. Zbigniew Białas koncentruje się na relacji Vity Sackville-West z przeprawy przez polsko-pruską granicę, a w szczególności na funkcji, jaką pełni w jej dzienniku anegdota uwikłana w społeczno-polityczne zależności. Rose Simpson przenosi natomiast idee kobiety podróżniczki i pisarskiego „ja” w XX wiek, przedstawiając austriacką powieściopisarkę emigracyjną Vicki Baum. Simpson analizuje różnorodne źródła, w tym osobiste przekazy, literaturę piękną i publicystykę, aby prześledzić jej poszukiwania „Heimatu”. Tekst po-

etycki stanowi podstawę artykułu Anny Kisiel – badaczka skupia się na wierszu Eavan Boland *The Journey*, ukazując drogę poetki ku kobiecości w kontekście teorii matrycowej Brachy L. Ettinger, będącej uzupełnieniem podejścia freudowsko-lacanowskiego. Agnieszka Podruczna przedstawia osobliwe związki między teorią postkolonialną a science fiction, zastanawiając się, w jaki sposób fikcja spekulatywna pozwala na dogłębną analizę współczesnej kondycji diasporycznej oraz kwestii pamięci i tożsamości kulturowej. Sonia Caputa kieruje uwagę na doświadczenie imigrantów, omawiając debiutancką powieść polsko-amerykańskiej pisarki Karoliny Waclawiak pt. *How to Get into the Twin Palms* (2012). Dział zamyka wspomnieniowy esej Lindy Cracknell *Walking in Circles: Making Stories out of Landscapes*, podejmujący wątek samotnych spacerów w odległych przestrzeniach i stanowiący ważne studium nowego pisarstwa przyrodniczego.

Kobiece eksploracje dotyczą także nowych mediów: świata kina, telewizji oraz gier wideo. Przy czym nie chodzi jedynie o mały i wielki ekran, ale także o sytuacje, które mają miejsce poza kadrem. Dział *Kręte ścieżki kobiet w kinie, telewizji i grach wideo* otwiera tekst Agnieszka Tambor, w którym autorka ukazuje, jak kobiety twórczynie przecierają nowe szlaki i zmieniają utarte sposoby myślenia ograniczające je w zakresie pracy artystycznej, ubioru czy zachowania, jak obalają one mity i stereotypy rządzące zmaskulinizowanym środowiskiem branży filmowej. Fakt, iż kobiece postaci zawładnęły małym ekranem, poświadcza Sonia Front, opisując zmagania podróżującej w czasie bohaterki serialu *Haven*. Autorka tekstu zwraca uwagę na ekologiczny wymiar wypraw i tragiczny w skutkach wpływ działań ludzkich na naturę. Tomasz Gnatwnika z kolei w świat gier wideo, skupiając się na Larze Croft – archetypowej bohaterce cyklu *Tomb Raider*. Autor bada w tym kontekście dualizmy istniejące pomiędzy ciałem a egzotyką, środowiskiem naturalnym i mentalnymi aspektami podróżowania.

Wagę tekstów podróżniczych i ich rolę we współczesnej kulturze, w tym cyfrowej, podnoszą kolejni autorzy: Dariusz Rott, Katarzyna Frukacz i Szymon Gębuś w dziale *Obieżyświat czy globtroter – różne oblicza i funkcje tekstów podróżniczych*. Pierwszy z badaczy odkrywa

przed czytelnikami wciąż nie do końca znany świat islandzkiej przyrody, ukazywany zarówno w pracach literackich, jaki i z pogranicza sztuk plastycznych. Katarzyna Frukacz bada kobiecą specyfikę wybranego kanału podróżniczego „Globstory” Kai Kraskiej wraz z jego paratekstami, charakteryzując autorkę vlogów, jej interakcje z odbiorcami i nawiązania do gatunku reportażu. Z kolei Szymon Gębuś przedstawia propozycję dydaktyczną dotyczącą wykorzystania wybranych tekstów podróżniczych na kursach literatury światowej i polskiej.

Autorzy artykułów pomieszczonych w dziale *Varia* pozostają w kręgu zagadnień związanych z podróżami oraz poszukiwaniem prawdy lub własnej tożsamości poprzez poznawanie innych. Andrzej Kaliszewski ukazuje obraz radzieckiego komunizmu, który wyłania się z tekstów polskich reportaży: Melchiora Wańkowicza, Ksawerego Pruszyńskiego, Hanny Krall oraz Ryszarda Kapuścińskiego. Pisarze ci starali się sprostać wyzwaniu rzetelnego opisu Związku Radzieckiego, mimo że nieraz mierzyli się ze stereotypami, sowiecką propagandą i naciskami cenzury. Drugi tekst w tym dziale poświęcony jest przebywającemu od 1981 roku na emigracji i związanemu z paryską „Kulturą”, a zmarłemu w 2020 roku, Wojciechowi Karpińskiemu. Jego poszukiwanie własnej tożsamości zaowocowało niezwykle bogatą pracą redaktorską, w której badacz ten popularyzował utwory m.in.: Józefa Czapskiego, Czesława Miłosza i Aleksandra Wata.

Pierwszy tegoroczny numer tradycyjnie zamyka *Półka literacka* Agnieszki Nęckiej. Dokonany przez autorkę wybór dzieł wydanych w 2020 roku zawiera w większości (z dwoma wyjątkami) teksty napisane przez kobiety i tym samym wpisuje się w problematykę podjętą w niniejszym tomie.

Wiosną 2021 pandemia wirusa SARS-CoV-2 w dalszym ciągu redefiniuje ludzkie pragnienia i wyznacza granice możliwości, a cały świat zmaga się z jej bezpośrednimi lub pośrednimi konsekwencjami. Doszło do zahamowania globalnego przepływu ludzi i towarów, zatrzymania gospodarek, zamrożenia działalności kulturowej i ograniczenia aktywności społecznej. Po początkowych reakcjach na pandemię i swoistej ekscytacji powodowanej koniecznością pozostania w miejscu, przy za-

łożeniu, że zamknięcie może być całkiem przyjemne (pozwala bowiem nadrobić wszystkie zaległości i skoncentrować się na sprawach domowych), wydaje się, że w podróżowaniu i literaturze drogi zaczynają się pojawiać nowe trendy. Na skutek silnego ograniczenia przemieszczania się wiele osób – w akcie buntu – zwróciło się ku „podróżom domowym”, zamieniając egzotyczne wyprawy na lokalne przejażdżki, a niezwykle przygody na skromniejsze jednodniowe wycieczki. W niektórych przypadkach literatura podróżnicza, jako zapis tych doświadczeń, została zastąpiona przez nową alternatywną dla niej – literaturę miejsca, stanowiącą zjawisko, które zapewne będzie się domagać odrębnych opracowań. Jest to jednak zupełnie inna podróż, a odwzorowanie jej trasy, rzecz jasna, wymaga czasu. Tymczasem serdecznie zapraszamy na wyprawę z tomem *Z walizką w ręku – kobiety w podróży*, mając nadzieję, że wkrótce wszystkie drogi otworzą się na nowo.

NINA AUGUSTYNOWICZ – dr, Instytut Literaturoznawstwa, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Polska.

Anglistka, literaturoznawczyni, badaczka kulturowych i literackich aspektów jeźdzenia. Ukończyła pracę doktorską dotyczącą metafor pojęciowych związanych z jeźdzeniem w literaturze wiktoriańskiej. Autorka artykułów naukowych m.in. na temat znaczenia pożywienia w dziełach Charlotte Brontë, George Eliot i Charlotte Perkins Gilman oraz w kulturze popularnej. Jej obecne badania koncentrują się wokół zagadnień związanych z eksploracją przestrzeni konsumpcji, szczególnie w zakresie praktyk żywieniowych jako form reprodukcji kobiecości.

E-mail: nina.augustynowicz@us.edu.pl

MARIA CZEMPKA-WEWIÓRA – dr, Szkoła Języka i Kultury Polskiej, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Polska.

Jej zainteresowania koncentrują się wokół zagadnień kognitywno-kulturowych oraz glottodydaktycznych, a także możliwości wykorzystania wiedzy i praktyki logopedycznej w procesie nauczania języka polskiego jako obcego. Autorka ar-

tykułów naukowych poświęconych kategorii pamięci w języku i literaturze oraz nauczaniu obcokrajowców języka polskiego jako obcego. Prowadziła wykłady i zajęcia gościnne na uniwersytetach w Bułgarii, Niemczech, na Słowacji, Ukrainie oraz we Włoszech. Od 2017 roku wpisana na listę egzaminatorów prowadzoną przez Państwową Komisję do spraw Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego.

E-mail: maria.czempka-wewiora@us.edu.pl